İş Kazasında İşaretçi ve Kusur

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Yargıtay Hukuk Genel Kurulu	20.05.2026	Bozma

ESAS NO	KARAR NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2025/17	2026/337	TBK 417, 6331 s. K. m.4, 5, 10, 19, HMK 371, HMK 373/1

ÖZET

Tünelde geri manevra yapan iş makinesiyle duvar arasında sıkışarak ölen tünel çavuşunun kusurunun, işaretçi görevlendirme yetkisinin kimde olduğu araştırılmadan %20 kabul edilmesi eksik inceleme sayıldı; A sınıfı iş güvenliği heyetinden rapor alınması için direnme bozuldu.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/tunel-kazasinda-isaretci-yetkisi-kusur-raporu-hgk-2026-337/ →

Karar metni

Yargıtay Karar Arama sisteminde yayımlandığı hâliyle, değiştirilmeden aktarılmıştır. Taraf adları kaynakta anonimdir.

Hukuk Genel Kurulu 2025/17 E. , 2026/337 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ :İş Mahkemesi

SAYISI : 2023/482 E., 2024/322 K.

ÖZEL DAİRE KARARI : Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 21.03.2023 tarihli ve

2022/8064 Esas, 2023/2876 Karar sayılı BOZMA kararı

Taraflar arasındaki tazminat davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. vekilleri tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. vekilleri tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. vekillerince temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan inceleme sonucunda, temyiz dilekçelerinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacılar vekili; 2007 yılında ... İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (... İnşaat Ltd.Şti.) nezdinde çalışmaya başlayan müvekkillerinin murisi ...'nun ... İnşaat Ltd. Şti'nin alt işveren, davalı ...nin ise asıl işveren olarak yapımını üstlendiği davalılardan ...Sigorta A.Ş'nin de işveren mali sorumluluk poliçesi kapsamında sorumlu olduğu Murgul Lebiskür Tüneli inşaatında loder ile kamyonlara yükleme işini takip eden tünel çavuşu olarak aylık net 2.000,00 TL ücretle çalıştığını, 10.11.2012 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucunda vefat ettiğini, işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği ile diğer ilgili mevzuata uygun davranmamaları sebebiyle meydana gelen olayda tam kusurlu olduklarını, kaza sebebiyle poliçe kapsam ve limitleriyle tazminatlardan sorumlu olan sigorta şirketine başvurularının da sonuçsuz kaldığını ileri sürerek davacılar ... ve ... için destekten yoksun kalma tazminatı ve manevi tazminatın, diğer davacılar yönünden ise manevi tazminatın faiziyle birlikte davalılardan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

1. Davalı ... İnşaat Ltd. Şti. vekili; zamanaşımı def'î ve yetki itirazında bulunduklarını, müteveffanın son aylık ücretinin asgari geçim indirimi hariç net 850,00 TL olduğunu, meydana gelen kazada müvekkili şirketin kusurunun olmadığını, iş sağlığı ve güvenliği konusunda tüm sorumlulukların yerine getirildiğini, yaptığı iş gereği aldığı eğitimlere ve verilen talimatlara aykırı hareket eden müteveffanın kusurlu olduğunu belirterek davanın reddi gerektiğini savunmuştur.

2. Davalı ...Ş. vekili; işin yapımının anahtar teslim diğer davalı şirkete verildiğini, ceza dosyasında müvekkili şirkete ve çalışanlarına kusur yöneltilmediğini belirterek davanın reddi gerektiğini savunmuştur.

3. Davalı ...Ş. vekili; davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddi gerektiğini, davaya konu uyuşmazlığın tamamen haksız fiilden kaynaklandığını, şirketin tüm sorumluluğunu yerine getirdiğini belirterek davanın reddi gerektiğini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

A. İlk Derece Mahkemesinin Birinci Kararı

İlk Derece Mahkemesinin 21.12.2017 tarihli ve 2014/783 Esas, 2017/705 Karar sayılı kararı ile; davalı ...nin asıl işveren, davalı ... İnşaat Ltd. Şti'nin alt işveren olduğu Murgul Lebiskur Direnaj Tüneli yapılması işinde tünel içerisinde patlatmadan çıkan hafriyatın loder ile kamyona yüklenmesi esnasında loder operatörünün geri manevra yaparken tünel çavuşu olarak görev yapan müteveffa işçi ...'nu duvar ile loderin sol tampon kısmına sıkıştırması sonucu vefat ettiği, ceza dosyasındaki raporla uyumlu 25.01.2016 tarihli rapora göre davalı işverenlerin olayın meydana gelmesinde müştereken ve müteselsilen %80 oranında kusurlu oldukları, bu kusurun %55' inin alt işveren ...

İnşaat Ltd. Şti'ye, %20' sinin ...ye, %5' nin de loder operatörüne ait olduğu, vefat eden ...'nun ise %20 oranında kusurlu bulunduğu, 02.11.2017 tarihli raporda hesaplanan maddi tazminat tutarlarının dosya kapsamına uygun olduğu, sigorta şirketinin poliçe teminat limiti ile sorumlu tutulması ve ayrıca davacılar lehine manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

B. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacılar ile davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Ltd. Şti. vekilleri istinaf başvurusunda bulunmuştur.

C. Bölge Adliye Mahkemesinin Birinci Kararı

Bölge Adliye Mahkemesinin 05.07.2018 tarihli ve 2018/978 Esas, 2018/1241 Karar sayılı kararı ile; mahkemece tek kişilik bilirkişi raporuna itibar edilmiş olması nedeniyle zararlandırıcı olay tarihinde yürürlükte bulunan İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşullar göz önünde tutularak konusunda uzman iş güvenliği uzmanlarından oluşturulacak üç kişilik bilirkişi heyetine dosyanın tevdi edilerek ceza dosyasında alınan kusur raporları arasında müteveffa işçiye verilen kusur yönünden oluşan çelişkinin giderilmesi suretiyle olayın oluşuna uygun kusur raporu alınması gerektiği, ayrıca ceza dosyasının sonuçlanmasının bekletici mesele sayılıp sayılmayacağı hususu değerlendirilmeksizin karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle sair istinaf itirazları incelenmeksizin davalıların istinaf başvurularının kabulü ile ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak davanın yeniden görülmesi için dosyanın mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir.

D. İlk Derece Mahkemesinin İkinci Kararı

İlk Derece Mahkemesinin 17.11.2020 tarihli ve 2018/264 Esas, 2020/180 Karar sayılı kararı ile; ceza dosyasında şantiye şefi ... ile operatör ...'nun taksirle adam öldürme suçundan aldıkları ceza yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı ve kararın kesinleştiği, 29.01.2019 tarihli bilirkişi heyetinden alınan raporda davalı alt işveren ... İnşaat Ltd. Şti'nin kazanın meydana gelmesinde %60 oranında kusurlu olduğu, bu kusurun %5'inin şantiye şefi dava dışı ...'e, %5'inin dava dışı operatör ...'na ait olduğu, davalı asıl işveren ...nin ise %20, müteveffa ...'nun %20 oranında kusurlu olduğunun kabulü ile aktüerya bilirkişisinden alınan 03.05.2019 tarihli raporun birinci seçeneğine itibar edildiği, davalılar bakımından kazanılmış hak teşkil eden tutarların da dikkate alındığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Ltd. Şti. vekilleri istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 30.03.2022 tarihli ve 2021/1071 Esas, 2022/494 Karar sayılı kararı ile; mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya ve kamu

düzenine aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Ltd. Şti. vekilleri temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; "...9. Bu açıklamalar doğrultusunda; davalı ... AŞ'nin sözleşme ile ... İnşaat...Ltd. Şti.'ne verdiği iş kapsamında nitelikli işçi çalıştırılmasının gerektiği, müteveffa sigortalının da tünel çavuşu olarak işin koordinasyonundan sorumlu işçi olarak işyerinde çalıştığı gözetildiğinde, işyerinde çalışan kepçe (loder) operatörünün çalışması sırasında işaretçi görevi yapacak işçi görevlendirme yetkisinin kimde olduğu araştırılarak, müteveffanın işaretçi görevlendirmesi yetkisi bulunduğunun anlaşılması halinde bu yükümlüğü yerine getirmeden tünele girdiğinin anlaşılması halinde, müteveffa kusurunun hükme esas alınan kusur raporunda dikkate alınan %20'lik orandan daha yüksek olacağı gözetilerek kusur oranlarının tespiti gerekirken, bu yönde değerlendirme içermeyen rapora itibarla hüküm tesisi hatalı olmuştur.

10. O halde mahkemece yapılacak iş, hükme esas alınan kusurun eksik inceleme içerdiği gözetilerek, öncelikle olayın gerçekleştiği işyerinde kaza tarihi itibariyle uygulanması gereken iş sağlığı ve güvenliği kurallarının ve bu kurallar kapsamında tarafların hangi önlemleri alıp hangi önlemleri almadığını belirlemek giderek, yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda tespit edilecek duruma göre kusur oranlarının tayini için iş kazasının gerçekleştiği alanda uzman A Sınıf iş güvenliği uzmanlarından oluşturulacak heyetten rapor almak, kararın davacı tarafça ve davalı ...Ş. tarafından temyiz edilmediği gözetilerek, davalı taraf lehine müteveffanın %20 oranında tespit edilen kusur oranı ile hesap raporunda esas alınan bilinen (işlemiş) devre hesabı yönünden, davacı taraf lehine ise davalı ... AŞ yönünden hüküm altına alınan tutarlar yönünden oluşan usuli kazanılmış hakkı gözeterek karar vermekten ibarettir.

11. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin, hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle sair temyiz itirazları incelenmesizin karar oy çokluğuyla bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

İlk Derece Mahkemesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; müteveffa hakkında tayin olunan kusur oranının oluşa ve dosya kapsamına uygun olduğu, müteveffanın görevlendirme yetkisinin bulunup bulunmadığı hususunun sonuca ve kusur oranına etkisinin olmayacağı gerekçesiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararına karşı süresi içinde davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Ltd. Şti. vekillerince temyiz isteminde bulunulmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

1. Davalı ... İnşaat Ltd. Şti. vekili, davanın belirsiz alacak davası olarak açılmasında hukuki yarar bulunmadığını, kusur raporunun hatalı olduğunu, kazanın gerçekleştiği tünel içinde aydınlatma ve işaretleme bulunduğunu, loder operatörünün uygun operatör belgesinin, loderin ışıklandırma ve ses tertibatının mevcut olduğunu, müteveffanın asli kusurlu olduğunu, daha önce benzer işlerde tünel işçisi olarak çalıştığı ve tünel içerisine loder operatörüne haber vermeden girdiğinin ceza dosyasında kabul edilerek asli kusurun müteveffaya verildiğini, hesap raporunda müteveffanın ücretinin asgari ücretin 2,82 katı olarak kabul edilmesinin ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından bağlanan gelirin peşin sermaye değerinin güncellenmiş tutarının tazminattan mahsup edilmemesinin hatalı olduğunu, Borçka Asliye Ceza Mahkemesinin 2019/36 Esas sayılı dosyasında verilen kararın celbi gerektiğini belirterek direnme kararının bozulmasını talep etmiştir.

2. Davalı ...Ş. vekili, davanın husumetten reddi gerektiğini, diğer davalı ile aralarında asıl- alt işveren ilişkisi olmadığını, anahtar teslimi iş olduğunu, ceza dosyasında müteveffanın asli kusurlu olduğunun tespit edildiğini, hesap raporunda ücretin hatalı belirlendiğini, davacı eşin evlenme ihtimali olmadığına dair kabulün hatalı olduğunu, rücu davasındaki cenaze ödeneği ve bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerlerinin mahsubu gerektiğini, hesabın hangi tablo esas alınarak yapıldığının belli olmadığını, manevi tazminatların fazla olduğunu, mahkemenin ilk kararında lehlerine hükmedilen vekâlet ücretlerinin usulî kazanılmış hak teşkil ettiğinin dikkate alınmadığını belirterek direnme kararının bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; iş kazasında vefat eden sigortalının hak sahiplerinin açtığı maddi ve manevi tazminat istemli eldeki davada; hükme esas alınan kusur raporunun hüküm vermeye yeterli olup olmadığı, buradan varılacak sonuca göre bozma kararında belirtilen hususlarda değerlendirilmek suretiyle kusur oranlarının tespiti için iş kazasının gerçekleştiği alanda uzman A sınıf iş güvenliği uzmanlarından oluşturulacak heyetten rapor alınmak suretiyle kararın davacılar ve davalı ...Ş. tarafından temyiz edilmediği de gözetilerek davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Ltd. Şti. lehine müteveffanın %20 oranında tespit edilen kusur oranı ile hesap raporunda esas alınan bilinen (işlemiş) devre hesabı yönünden yürürlüğe giren asgari ücret değişiklikleri yönünden, davacı taraf lehine ise davalı ...Ş. yönünden hüküm altına alınan tutarlar yönünden oluşan usulî kazanılmış haklar dikkate alınarak bu kapsamında karar verilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 3 93... . maddeleri, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun (6331 sayılı Kanun) 4 ilâ 19. maddeleri.

2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü için öncelikle işverenin iş kazasından kaynaklanan sorumluluğunun hukuki niteliğine ilişkin kısa bir açıklama yapılmasında fayda bulunmaktadır.

2. İşçi kavramının tanımında hizmet sözleşmesinden hareket edilmekteyse de mülga 1475 sayılı İş Kanunu'nda bu sözleşmenin tanımına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun (4857 sayılı Kanun) 8. maddesinde ise "İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir" tanımı yapılmıştır.

3. Hizmet akdi, mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 313/1. maddesinde "Hizmet akdi, bir mukaveledir ki onunla işçi, muayyen veya gayri muayyen bir zamanda hizmet görmeği ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeği taahhüt eder" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımda sadece hizmet ve ücret unsurları belirgin iken 4857 sayılı Kanun'da daha önce Anayasa Mahkemesi ve öğretinin de kabul ettiği gibi bağımlılık unsuruna da yer verilmiştir.

4. Öte yandan 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren TBK'nın 393/1. maddesinde ise hizmet sözleşmesi; "işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle işgörmeyi ve işverenin de ona zamana ve yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme" olarak tanımlanmıştır.

5. Bu hâliyle denilebilir ki, hizmet sözleşmesi bir yanda işçinin iş görme borcunu, öte yanda işverenin ücret ödeme borcunu ihtiva eden, taraflardan her birinin öteki tarafın edimine karşı borç yüklendiği iki taraflı bir sözleşmedir.

6. Hizmet sözleşmesinden kaynaklanan iş ilişkisi işçi yönünden işverene içten bağlılık (sadakat borcu), işveren yönünden işçiyi korumak ve gözetmek borcu şeklinde ortaya çıkar. Gerçekten işçi, işverenin işi ve işyeri ile ilgili çıkarlarını korumak, çıkarlarına zarar verebilecek davranışlardan kaçınmak; buna karşı işveren de işçinin kişiliğine saygı göstermek, işçiyi korumak, işyeri tehlikelerinden zarar görmemesi için iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak, işçinin özlük hakları ve diğer maddi çıkarlarının gerektirdiği uygun bildirimlerde ve davranışlarda bulunmak, işçinin çıkarına aykırı davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. İşveren gözetme borcu gereği çalıştırdığı işçileri işyerinde meydana gelen tehlikelerden korumak, onların yaşamlarını, bedensel ve ruhsal sağlık bütünlüklerini korumak için işyerinde teknik ve tıbbi önlemler dâhil olmak üzere bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı tüm önlemleri almak zorundadır.

7. Nitekim 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın (Anayasa) 17. maddesinde yer alan,

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz" yönündeki düzenleme ile yaşama hakkı güvence altına alınmış, bu yasal güvencenin yaşama geçirilmesinde İş ve Sosyal Güvenlik Mevzuatında da işçilerin korunması, işin düzenlenmesi, iş güvenliği, sosyal düzen ve adaletin sağlanması düşüncesi ile koruyucu bir takım hükümlere yer verilmiştir.

8. Mülga BK'nın 332. maddesinin karşılığı olarak düzenlenen ve 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren TBK'nın 417. maddesinde, "İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.

İşverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir " hükmüne yer verilmiştir.

9. Ayrıca 4857 sayılı Kanun'un "İşverenlerin ve işçilerin yükümlülükleri" kenar başlıklı 77/1. maddesinde de benzer bir düzenleme bulunmaktaydı. Buna göre işverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler.

10. Ancak mevzuatta bulunan bir kısım boşluklar kanun koyucu tarafından 30.06.2012 yürürlük tarihli ve 6331 sayılı Kanun ile doldurulmaya çalışılmıştır. 6331 sayılı Kanun'un 37. maddesiyle 4857 sayılı Kanun'un 77 ve devamı bir kısım maddeleri yürürlükten kaldırılarak iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeni düzenlemeler getirilmiştir. 6331 sayılı Kanun ile işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerinin düzenlemesi amaçlanmıştır.

11. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun "İşverenin genel yükümlülüğü" başlıklı 4. maddesine göre,

" (1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede;

a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.

b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.

c) Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.

ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.

d) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.

(2) İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

(3) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz."

12. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun "Risklerden korunma ilkeleri" başlıklı 5. maddesine göre de,

"(1) İşverenin yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur:

a) Risklerden kaçınmak.

b) Kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek.

c) Risklerle kaynağında mücadele etmek.

ç) İşin kişilere uygun hale getirilmesi için işyerlerinin tasarımı ile iş ekipmanı, çalışma şekli ve üretim metotlarının seçiminde özen göstermek, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemek, önlenemiyor ise en aza indirmek.

d) Teknik gelişmelere uyum sağlamak.

e) Tehlikeli olanı, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmek.

f) Teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmek.

g) Toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik vermek.

ğ) Çalışanlara uygun talimatlar vermek."

13. Yine 6331 sayılı Kanun'un “Risk değerlendirmesi, kontrol, ölçüm ve araştırma” başlıklı 10. maddesinde,

"(1) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür. Risk değerlendirmesi yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Belirli risklerden etkilenecek çalışanların durumu.

b) Kullanılacak iş ekipmanı ile kimyasal madde ve müstahzarların seçimi.

c) İşyerinin tertip ve düzeni.

ç) Genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu.

(2) İşveren, yapılacak risk değerlendirmesi sonucu alınacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ile kullanılması gereken koruyucu donanım veya ekipmanı belirler.

(3) İşyerinde uygulanacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri, çalışma şekilleri ve üretim yöntemleri; çalışanların sağlık ve güvenlik yönünden korunma düzeyini yükseltecek ve işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanabilir nitelikte olmalıdır.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden çalışma ortamına ve çalışanların bu ortamda maruz kaldığı risklerin belirlenmesine yönelik gerekli kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların yapılmasını sağlar." hükmü yer almaktadır.

14. İşverenin çalışanlarla ilgili sağlık ve güvenliği sağlama yükümlülüğünün genel çerçevesi, 6331 sayılı Kanun'un 4. maddesinde çizilmiştir. Bu çerçevede işverenin, "çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olduğu" belirtildikten sonra yapacağı ve uymakla yükümlü bulunacağı birtakım esaslara yer verilmiştir. Bunun gibi Kanun'un 5. maddesinde işverenin anılan yükümlülüklerle gerçekleştireceği korunma sırasında uyacağı ilkeler belirlenmiştir. Kanun'un 10. maddesinde ise işyerinde sağlık ve güvenlik sağlanırken işverenin yapacağı risk değerlendirmesi çalışmasında dikkate almakla yükümlü bulunduğu hususlar gösterilmiştir (doktrindeki bir esere atıf).

15. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu işverenlerin yanı sıra çalışanların da yükümlülüklerini belirlemiş olup Kanun'un 19. maddesi,

" (1) Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür.

(2) Çalışanların, işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yükümlülükleri şunlardır:

a) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek.

b) Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak.

c) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek.

ç) Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.

d) Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak" şeklinde düzenlenmiş ve maddede çalışanların yükümlülükleri daha ayrıntılı ve somut olarak ortaya konulmuştur.

16. İşverenin yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde işçiyi gözetme borcu kapsamında işyerinde gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alması gerekmekte olup ayrıca mevzuatta öngörülmemiş olsa dâhi bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini de almak zorundadır. Bilim, teknik ve örgütlenme düşüncesi yönünden alınabilme olanağı bulunan, yapılacak gider ve emek ne olursa olsun bilimin, tekniğin ve örgütlenme düşüncesinin en yeni verileri göz önünde tutulduğunda işçi sakatlanmayacak,

hastalanmayacak ve ölmeyecek ya da bu kötü sonuçlar daha da azalacaksa her önlem işverenin koruma önlemi alma borcu içine girer.

17. Bu önlemler konusunda işveren işyerini yeni açması nedeniyle tecrübesizliğini, bilimsel ve teknik gelişmeler yönünden bilgisizliğini, ekonomik durumunun zayıflığını, benzer işyerlerinde bu iş güvenliği önlemlerinin alınmadığını savunarak sorumluluktan kurtulamaz. Gerçekten, çalışma hayatında süregelen kötü alışkanlık ve geleneklerin varlığı işverenin önlem alma borcunu etkilemez. İşverenlerce, iş güvenliği açısından yaşamsal önem taşıyan araç ve gereçlerin işçiler tarafından kullanılması sağlandığında kaza olasılığının tamamen ortadan kalkabileceği de tartışmasız bir gerçektir. Bu açıklamalara göre iş kazasının oluşumuna etki eden kusur oranlarının saptanmasına yönelik olarak yapılan incelemede, ihlâl edilen mevzuat hükümleri, zararlı sonuçların önlenmesi için koşulların taraflara yüklediği özen ve dikkat yükümüne aykırı davranışın doğurduğu sonuçlar, ayrıntılı olarak irdelenip kusur aidiyet ve oranları gerekçeleriyle ortaya konulmalıdır.

18. Nitekim Hukuk Genel Kurulunun 15.05.2024 tarihli ve 2023/10-226 Esas, 2024/234 Karar ile 11.10.2022 tarihli ve 2021/(21)10-15 Esas, 2022/1276 Karar sayılı kararlarında da aynı hususlara yer verilmiştir.

19. Somut olayda davalıların yapımını üstlendiği tünel inşaatında müteveffa ...'nun 10.11.2012 tarihinde tünel içerisinde dinamitle patlatma yapıldığı sırada aynı şirkette kepçe (loder) operatörü olarak görev yapan ve patlatma sonucu çıkan pasayı kamyona yüklemek için çalışan dava dışı işçi ...'nun kullandığı loderin geri manevrası sırasında loderin arka tamponu ile tünel duvarı arasında sıkışarak vefat etmesi üzerine eldeki maddi ve manevi tazminat davasının açıldığı anlaşılmaktadır.

20. Borçka Asliye Ceza Mahkemesinin 2013/10 Esas sayılı dosyasında savcılık tarafından soruşturma sırasında alınan 22.02.2012 tarihli raporda müteveffa işçinin asli, iş makinesi operatörü ...'nun ve şantiye şefi ...'ün de tali kusurlu oldukları, ceza mahkemesince alınan 02.05.2014 tarihli raporda da kusur oranlarının aynı şekilde belirlendiği, ayrıca 01.12.2014 tarihli ek raporda ... ve ...'ün kusur durumlarının müteveffanın kusur durumuna nispeten tali durumda olduğunun belirtildiği, 26.04.2016 tarihli raporda ise önceki raporların aksine müteveffa işçinin tali, şantiye şefi ...'ün asli, tünel formeni ...'nin tali, operatör ...'nun ise iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri tam ise asli, değilse tali, ayrıca ...nin iş sağlığı ve güvenliği biriminin sorumluları ile bu işte görevlendirdiği sorumluları varsa onların da tali kusurlu olduğu yönünde görüş bildirildiği, Mahkemece yapılan yargılama sonucunda şantiye şefi ... ile iş makinesi operatörü ...'nun gerekli özen ve yükümlülüğe aykırı davrandıkları ve meydana gelen olayda kusurlu oldukları gerekçesiyle taksirle adam öldürme suçundan hapis cezası ile cezalandırılmalarına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, kararın 14.09.2018 tarihinde kesinleştiği görülmüştür.

21. Öte yandan yine aynı olaya ilişkin Borçka Asliye Ceza Mahkemesinin 2019/366 Esas sayılı dosyasında tünel formeni ..., ...nin iş güvenliğinden sorumlu çalışanı ...ile bu işin yapılması ile ilgili görevlendirilen sorumlu mühendisi ... hakkında yapılan yargılamada en son alınan 15.01.2021 tarihli bilirkişi raporuna itibar edilerek sanıkların üzerine atılı suç açısından kast veya taksirlerinin bulunmadığı gerekçesiyle beraatlerine karar verildiği, verilen hükmün istinaf edilmesi üzerine

Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesinin 2023/1531 Esas, 2023/1838 Karar sayılı kararı ile diğer ceza dosyasında alınan 26.04.2016 tarihli rapor ile bu dosyada alınan 15.01.2021 tarihli raporlar arasında oluşan çelişkinin giderilmesi gerektiği belirtilerek hükmün bozulmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

22. Eldeki davada ise ilk derece mahkemesince yapılan yargılama sırasında alınan 25.01.2016 tarihli raporda davalı ...ye asıl işveren olarak %20, davalı ... İnşaat Ltd. Şti'ne alt işveren olarak %55, dava dışı loder operatörü ...'na %5, müteveffa işçiye %20 kusur izafe edildiği, bu kusur raporuna itibar edilerek verilen kararın Bölge Adliye Mahkemesince kaldırılması üzerine İlk Derece Mahkemesince alınan 29.01.2019 tarihli raporda davalılar ... AŞ'nin asıl işveren olarak %20, ... İnşaat Ltd. Şti'nin alt işveren olarak %60 (bu kusurun %5'inin dava dışı şantiye şefi ...'e, %5'inin ise dava dışı loder operatörü ...'na ait olmak üzere), müteveffa işçinin %20 kusurlu olduğu yönünde tespit yapıldığı ve bu kusur raporuna göre karar verildiği anlaşılmıştır.

23. İlk Derece Mahkemesince yeniden kusur raporu alınması gerektiği yönündeki bozma ilâmına direnilmiş ise de 03.09.2012 tarihinde imzalanan sözleşme ile davalı ...Ş. tarafından lebiskür drenaj tüneli yapım işinin davalı ... İnşaat Ltd. Şti.'ye verildiği, sözleşme konusu işin yapımında nitelikli işçi çalıştırılmasının gerektiği, müteveffa işçinin ise tünel çavuşu olarak işin koordinasyonundan sorumlu işçi olarak çalıştığı gözetildiğinde, kepçe (loder) operatörünün çalışması sırasında işaretçi görevi yapacak işçi görevlendirme yetkisinin kimde olduğu araştırılarak müteveffa işçinin işaretçi görevlendirme yetkisi bulunduğunun ve bu yükümlüğü yerine getirmeden tünele girdiğinin anlaşılması hâlinde müteveffa işçinin kusurunun hükme esas alınan kusur raporunda belirlenen orandan daha yüksek olacağı gözetilerek kusur oranlarının tespiti gerekirken bu yönde değerlendirme içermeyen rapora itibar edilmesi yerinde olmamıştır.

24. Şu hâlde yukarıda yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; kusur oranlarına ilişkin kabulün eksik araştırma ve incelemeye dayanmakta olduğu anlaşılmakla öncelikle olayın gerçekleştiği işyerinde kaza tarihi itibariyle uygulanması gereken iş sağlığı ve güvenliği kurallarının ve bu kurallar kapsamında tarafların hangi önlemleri alıp hangi önlemleri almadığının belirlenmesi suretiyle yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda tespit edilecek duruma göre kusur oranlarının tayini için iş kazasının gerçekleştiği alanda uzman A sınıf iş güvenliği uzmanlarından oluşturulacak heyetten rapor alındıktan sonra kararın davacılar ve davalı ...Ş. tarafından temyiz edilmediği dikkate alınarak davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Ltd. Şti. lehine müteveffa işçinin %20 oranında tespit edilen kusur oranı ile hesap raporunda esas alınan bilinen (işlemiş) devre hesabı yönünden davacı taraf lehine ise davalı ...Ş. yönünden hüküm altına alınan tutarlar yönünden oluşan usulî kazanılmış haklar gözetilerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekmekte olup bu nedenle direnme kararı yerinde değildir.

25. Hukuk Genel Kurulundaki görüşmeler sırasında tünel çavuşu olan müteveffa işçinin işaretçi görevlendirme görevi olduğunu işverenin ispat etmesi gerektiği, işveren tarafından ispat edilmeyen hususun mahkemece araştırılmasına gerek olmadığı, öte yandan işaretçi görevlendirmenin de sonuca etkisinin olmayacağı, bu yönüyle de bir araştırma yapılması gerekmemekle birlikte dosyada kusur yönünden oluşan çelişkinin giderilmesi için yeniden kusur

raporu alınması gerektiğinden kararın değişik gerekçe ile bozulması ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul Çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir.

26. Hâl böyle olunca Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki hükümde direnilmesi doğru olmamıştır.

27. O hâlde direnme kararı bozulmalıdır.

VII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Davalılar ... A.Ş. ve ... İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. vekillerinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın HMK'nın 373/1. maddesi uyarınca İlk Derece Mahkemesine, karardan bir örneğin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

20.05.2026 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.